

нието и изборът се насочва към ония групи, които дават, изобщо взето, приблизително сжщитъ характерни особности, съ каквито се отличава и цѣлата маса.

Въ последния случай, при добъръ качественъ подборъ на „пробитъ“, като се разпредѣлятъ на „най-типични“ и „срѣдни“ групи, при достатъченъ опитъ, умение и научна интуиция отъ страна на изследвача, *може* да се дойде до изумително точни резултати. Обаче, ако лицата, подбиращи групитъ („пробитъ“) не притежаватъ тия качества, ако тѣхната „субективна срѣдна“ се отличава силно отъ действителната или, което е още по-лошо, ако тѣ сж теоретически или практически *заинтересовани* отъ опредѣленъ резултатъ (поради което и изборътъ имъ не е билъ напълно безпристрастенъ), то тогава цѣлата работа съ репрезентативното изследване губи смисълъ и ще бжде съвсемъ компрометирана.

Само въ първия случай можемъ лесно да предвидимъ възможнитъ предѣли на грѣшкитъ и то само, ако „пробитъ“ сж избрани по строго опредѣлени обективни правила, независящи отъ волята и съображенията на заинтересовани лица, т. е. когато това стане, напр., по начина, по който се теглятъ печалбитъ при нѣкоя лотария, или по който излиза известенъ резултатъ на ролетката, или както се пада числото на точкитъ при зароветъ и др. т., съ други думи, когато всичко това стане съвсемъ „случайно“. Само въ такъвъ случай могатъ да бждатъ прилагани теоремитъ на теорията за вѣроятноститъ и, въ частностъ, формулитъ на „закона за голѣмитъ числа“, само тогава се получава възможностъ да се предопредѣлятъ за всѣка „извадка“ (съ вѣроятностъ произволно близка до единица, т. е. до достовѣреностъ) границитъ на възможнитъ грѣшки, които, колкото и да се мжчимъ, все не могатъ съвсемъ да се избѣгнатъ.

И тѣй, теоретико-вѣроятностната страна на проблемата днесъ за днесъ, както казахме, трѣбва да се счита вече като съвсемъ изяснена: всички по-главни формули сж изведени, всички предварителни условия сж установени. Почти излишно е да се доказва съ какво право може и трѣбва да бжде използвана тукъ теорията за вѣроятноститъ. При все това, заради лицата, на които тази теория е непозната, считаме за умѣстно да се спремъ за малко, за да разсѣемъ едно съмнение. За незапознатия съ математиката много лесно може да възникне следниятъ въпросъ: но какъ, ще се попита той, може да се отождествява отдѣлянето на една „извадка“ съ процеса при изтеглянето на печалби при лотариитъ? Нали явленията на социалния животъ сж безкрайно разнообразни и сложни? Какъ може да се отождествява описанието на дадена единица за наблюдение (семејството, домакинството и пр.) съ просто извличане на една топка отъ

нѣкоя урна, и именно да се отождествява, а не само да се сравнява по аналогия? За насъ такова съмнение е съвсемъ неоснователно и то ето защо. Споредъ опредѣлението на проф. Жижекъ, статистиката е „мислене на групи“ (Denken in Gruppen), или, ако се изразимъ съ думитъ на руския статистикъ Журавски — „категорическо изчисление“, и то въ такъвъ смисълъ, че всички сами по себе си сложни единици за наблюдение се обединяватъ отъ насъ-статистикитъ — въ „групи“ или „категории“ и то споредъ малкото имъ предварително точно установени (и регистрирани) *признаци* (Gruppenmerkmale): мжжъ, жена, жител на София, на Пловдивски окръгъ, на Варна, жененъ, нежененъ, индустриалецъ, работникъ и пр. Следъ това всички единици отъ дадена група се броятъ и полученото число се признава за единствена характеристика на групата. Тѣй, напр., въ групата „български поданици, женени мжже“ ще влизатъ всички жители на България, колкото и различни да сж единъ отъ другъ по индивидуалнитъ си качества, стига само да отговарятъ на по-горе споменатото опредѣление на групата. Ако речемъ да съставимъ статистическа таблица за разпредѣлението на българското население, напр. по поданство, полъ и семейно положение, относно ония жители, които сж български поданици, ще трѣбва да различимъ само следнитъ 8 възможности:

- 1) български поданикъ, мжжъ жененъ,
- 2) „ „ „ нежененъ,
- 3) „ „ „ вдовець,
- 4) „ „ „ разведенъ,
- 5) българска поданница, жена омжжена,
- 6) „ „ „ неомжжена
- 7) „ „ „ вдовица
- 8) „ „ „ разведена.

Сжщитъ 8 възможности ще трѣбва да приемемъ и за всички не български поданници (заедно въ една категория или пъкъ по отдѣлно по главни категории чужди поданници). За насъ, при съставянето на таблицитъ, сжществуватъ само тия 8, 16, 24, 32 или повече групи българско население; всичкитъ 5—6 милиона индивидуално безкрайно своеобразни сжщества, населяващи днесъ България, ще бждатъ разпредѣлени отъ насъ само въ тия не много групи и ще бждатъ преброени въ тѣхъ, като че ли сж просто 5—6 милиона еднакви топки, боядисани съ 8, 16, 24, 32 и т. н., различни цвѣтове, или пъкъ 5—6 милиона билети съ написани върху тѣхъ 8, 16, 24, 32 и т. н. различни нумера. И ако отъ тия 5—6 милиона човѣшки сжщества се извади „случайно“ „проба“ въ размѣръ, напр., $\frac{1}{10}$ отъ общото имъ количество и се разпредѣли тази проба споредъ нейнитъ 8, 16, 24, 32 и т. н. рубрики — това ще е абсолютно сжщото, както ако отъ урната се извадятъ 500—600,000 топки и се преброятъ, колко отъ тѣхъ ще бждатъ пред-